

Nr 19.

Ankom till Riksdagens kansli den 17 maj 1912 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till värnpliktiges skyddande mot förlust af innehafda anställningar på grund af inkallandet till tjänstgöring.

Uti en inom Andra kammaren af herr Lindhagen väckt och till kammarens första tillfälliga utskotts förberedande behandling hänvisad motion (nr 219) hemställes, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte öfverväga, på hvad sätt genom lagbestämmelser eller andra åtgärder värnpliktige må kunna skyddas mot att i följd af inkallandet till värnpliktens fullgörande förlora sina anställningar och därigenom tillskyndas skada i olika afseenden.

Motionen.

Till stöd för motionen anför motionären följande:

»I trontalet förebådas vissa lättnader i fråga om sådana värnpliktige, som äro familjeförsörjare. Detta gifver anledning till en erinran om äfven ett annat synnerligen stort bekymmer för många värnpliktige.

Motiveringen.

Ofta inträffar nämligen, att en värnpliktig, som tidigare lyckats, efter mycket bekymmer merendels, få en anställning, mister densamma, då han inkallas för att fullgöra sin värnplikt. Ibland kan måhända arbetsgifvaren själf vara tvungen till att definitivt afskeda den olycklige, därför att ett vikariat ej alls eller endast med stor svårighet kan anordnas. Men mycket ofta, kanske oftast, beror afskedandet på bristande god vilja eller felande eftertanke.

Det är ej godt att säga, hvad som kan åtgöras åt detta. Men något måste göras. Ty det är alldeles förkastligt, att statsmakten på detta sätt icke blott tar obemedlade värnpliktige från deras arbete under värnpliktstiden, utan äfven tillfogar dem ekonomiskt obestånd för tiderna närmast därefter, ja kanske för lifstiden. När man lägger på den värnpliktige en förpliktelse att ägna en del af sitt lif till utbildning i krigstjänst, så faller å andra sidan en förpliktelse på staten och arbetsgifvaren att värna honom på det ena eller andra sättet mot efterräkningar i förenämnda afseende.»

*Andra kam-
marens ut-
skotts ytt-
rande.*

Efter att hafva redogjort för afgifna utlåtanden i ämnet från järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, generaltullstyrelsen, domänstyrelsen samt vattenfallsstyrelsen anför Andra kammarens utskott följande:

»Såsom framgår af dessa utlåtanden synas de i ofvan angifna statens verk anställda värnpliktige, ehuru i viss mån underkastade olika bestämmelser, vara jämförelsevis väl skyddade mot att förlora sina anställningar eller lida något men i afseende på befordringsmöjlighet och pensionsrätt därigenom att de inkallas till fullgörande af sin värnplikt. Enligt hvad utskottet inhämtat, torde dock åtminstone vid ett verk hafva inträffat, att ett mindre antal arbetare blifvit skilda från sina anställningar på grund af värnpliktstjänstgöring. Flere dylika fall kunna äfven tänkas inträffa, åtminstone vid statens järnvägar, telegrafverket och vattenfallsstyrelsen underlydande verk, för hvilka den 9 februari 1909 utfärdats allmänna bestämmelser rörande vissa deras arbetare. Nämda bestämmelser innehålla nämligen i § 2 mom. 2 följande stadgande: »Arbetare, som på grund af militärtjänstgöring måst lämna sin anställning, må, därest han i arbetet visat sig duglig och oförvitlig, vid militärtjänstgöringens slut äga företräde vid antagande af nya arbetare.» Enligt denna bestämmelse medgifvas sålunda vissa vid ifrågavarande verk anställda arbetare endast företrädesrätt till återfående af sina platser, då de efter afslutade vapenöfningar åter inställa sig för erhållande af arbete. Utskottet anser emellertid, att en i statens verk anställd värnpliktig icke må i och för fullgörande af sin värnplikt beröfvas sin tjänst eller sitt arbete, samt att denna rätt är af sådan vikt, att densamma bör i lag fastslås. Angeläget synes därför vara, att enhetliga bestämmelser i sistnämnda afseende, såvidt möjligt, utfärdas för statens samtliga verk och inrättningar.

Beträffande de värnpliktige åter, som hafva anställning hos enskilda arbetsgifvare, så har utskottet inhämtat, att dessa efter fullgjord värnplikt

i många fall återtagas men också ofta kunna hafva svårt att återfå sina förut innehafda platser eller vinna annan anställning. Att bereda sistnämnda värnpliktige enahanda rätt som de i statens tjänst eller arbete anställda torde emellertid möta så stora svårigheter, att utskottet icke anser sig äga tillräckliga förutsättningar för att nöjaktigt utreda denna fråga i hela dess omfattning. Utskottet känner sig för öfrigt förvissadt om att denna angelägenhet kommer att blifva föremål för behandling af de nu i verksamhet varande försvarsberedningarna och vill i detta sammanhang endast framhålla, att ett förläggande af vapenöfningarna till den för de flesta kategorier af värnpliktige mest lämpliga tiden af året — såvidt detta öfverhufvud taget är möjligt — redan kan be-tecknas som en åtgärd, ägnad att undanröja de svårigheter, motionären påpekat. I den mån staten på detta område vidtager lämpliga åtgärder, torde det också vara att antaga, att enskilda arbetsgifvare i största möjliga utsträckning skola följa det af staten gifna exemplet.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas, i syfte att i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag mer eller mindre fast anställda värnpliktige må kunna skyddas mot att i följd af inkallandet till värnpliktens fullgörande förlora sina anställningar och därigenom tillskyndas skada.»

Andra kammaren biföll utskottets hemställan. Sedan beslutet där-
 efter delgifvits Första kammaren, har denna hänvisat ärendet till förbe-
 redande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

*Andra kam-
 marens beslut.*

Utskottet anser sig kunna utgå ifrån att förevarande motion afser
 bestämmelser för att skydda de värnpliktige ej blott mot att till följd
 af värnpliktstjänstgöringen förlora sina anställningar utan äfven mot att
 af denna tjänstgöring eljest lida något men i afseende å befordran,
 rätt till ålderstillägg och pension m. m.

*Utskottets
 yttrande.*

Beträffande först de i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag an-
 ställda värnpliktige framgår af de skrivelser från åtskilliga statens verk
 och myndigheter, som finnas återgifna i Andra kammarens utskotts ut-
 låtande, att i nu ifrågavarande hänseende något olika bestämmelser tillämpas
 vid olika verk. I likhet med Andra kammarens utskott anser emellertid
 utskottet det vara angeläget, att enhetliga bestämmelser i detta afseende,
 såvidt möjligt, utfärdas för statens samtliga verk och inrättningar.
 Härvid torde då böra beaktas, icke allenast att mer eller mindre fast

anställd värnpliktig icke må i och för fullgörande af sin värnplikt beröfvas sin tjänst eller sitt arbete, utan äfven att han icke må af sådan orsak lida något men i afseende å befordran samt rätt till ålderstillägg, pension o. d.

Hvad härefter angår de i enskild tjänst anställda värnpliktige, torde det ej vara möjligt att bereda dessa enahanda rätt som de i statens tjänst eller arbete anställda. Däremot synes det utskottet icke vara utslutet, att motionens enligt utskottets uppfattning synnerligen beaktansvärda syfte skulle genom åtgärder från det allmännas sida i någon mån kunna vinnas, ehuru utskottet lika litet som motionären och Andra kammarens utskott kunnat framställa något förslag i detta afseende. Då emellertid utskottet, i likhet med Andra kammarens utskott, känner sig förvissadt om, att denna angelägenhet kommer att blifva föremål för behandling af de s. k. försvarsberedningarna, anser utskottet någon skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning härom icke erforderlig.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 17 maj 1912.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.

Reservation

af herrar Danström och Rosén, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens beslut, samt därjämte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda i hvad mån de svårigheter, som kunna för värnpliktige i enskild tjänst uppstå därigenom, att de efter vapenöfning utsättas för att förlora sina platser, må förebyggas eller lindras.
